

LUNDS UNIVERSITET

Genusvetenskapliga institutionen

”En har mer respekt för tjejer”

*En kvalitativ intervjustudie med bi- och pansexuella kvinnor och icke-binära:
om mononormativitet, genus och relationer, med ett ödmjukt anspråk på ett
möte mellan queerteori och lesbisk feminism*

Veronica Grönlund

GNVK02: 3, VT 2018

Kandidatuppsats i Genusvetenskap, 15 HP

Handledare: Maria Tonini

Abstract

The purpose of the thesis is threefold: first, through experiences of bi- and pansexuality among women and non-binary persons, the aim is to deconstruct the mononormative opposition of hetero/homo. Second, the thesis aims to seek deeper understanding about how the sexualities among the participants in different ways affect their views on and experiences of relationships and their dating life, where gender specifically is an interesting axis of analysis. Third, through the analysis of the material of the study, the aim is to establish a theoretical meeting between queer theory and lesbian feminism.

A qualitative interview method has been used. Through the experiences of the seven participants of the study, it finds five key themes regarding being bi- or pansexual: to not be taken seriously, to be read as promiscuous and untrustworthy, to be invisible, to have one's sexual position fragmented; and the need for safe space. Second, the participants of the study express a greater deal of respect for women and non-binary persons than for men in their dating life. There also seems to be a connection between the participants' sexualities and their views on relationships in general; highlighting the need of deconstructing the opposition between friendship and intimacy/romance. Therefore, the study argues that respect can be seen as having a subversive potential, and challenges the premises of what defines intimate/romantic relationships – establishing a theoretical meeting between queer theory and lesbian feminism.

Key words: bisexuality, pansexuality, relationships, queer theory, lesbian feminism

Nyckelord: bisexualitet, pansexualitet, relationer, queerteori, lesbisk feminism

Tack till er som deltagit i studien. Ni har lärt mig så enormt mycket.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Terminologi	4
1.2 Syfte och frågeställningar	5
1.3 Forskningsfältet	6
2. Teori	9
2.1 Obegripliga genus	10
2.2 Bortom hetero/homo	11
2.3 Bi- och pansexualitet?	11
2.4 Lesbisk feminism	14
3. Metod och material	16
3.1 Intervjuguiden	16
3.2 Avgränsning	17
3.3 Etik	17
3.4 Min position som insider	19
3.5 Analysmetod	19
4. Analys	21
4.1 Bi- och pansexualitet – centrala teman	21
4.1.1 Inte tagen på allvar	21
4.1.2 Promiskuös och opålitlig	23
4.1.3 Osynlighet och icke-representation	24
4.1.4 En fragmenterad position	27
4.1.5 Behovet av trygga rum	28
4.2 Genus och relationsgränser	31
4.2.1 Genusskillnader i intima/romantiska relationer och dejting	31
4.2.2 Att sudda ut relationsgränser	34
4.3 En queer nytolkning av lesbisk feminism	35
5. Avslutning	37
6. Referenser	40
Bilaga 1: Lay Summary	42
Bilaga 2: Intervjuguide	43

1. Inledning

Det här är ett projekt som tar avstamp i egna erfarenheter. Enligt traditionella vetenskapliga principer är detta okonventionellt, men långt ifrån irrelevant. Som bisexuell har hela min uppfattning kring min sexualitet präglats av en stor förvirring och ambivalens som har varit väldigt begränsande. Att också leva med en förväntan på att ingå ett, utifrån betraktat, heterosexuellt förhållande har inte direkt gjort saken enklare. Det tog många år och en destruktiv relation med en man innan jag förstod att det också var praktiskt möjligt för mig att dejta personer som en inte, utifrån normativa föreställningar, förväntas vara attraherad av.

Efter många samtal med personer som har liknande erfarenheter rörande sin sexualitet framkom det ett lugn och en slags trygghet hos mig själv i att jag inte var ensam. Samtidigt har detta inneburit en klump i magen; Varför är utrymmet så begränsat när det kommer till att kunna begreppsliggöra det faktum att en inte alls behöver vara hetero- eller homosexuell? Och tänk om alla de bi- och pansexuella kvinnor och icke-binära som *dessutom* – som jag – knutits fast i destruktiva relationer med män, hade haft fler möjligheter till insikt att det inte är det enda alternativet? Som feminist, inspirerad av såväl queerteori som patriarkatsteorier¹, har detta varit frågor jag har funderat mycket på.

När jag började studera genusvetenskap noterade jag hur lite det skrevs och pratades om bi- och pansexualitet. Här bekräftades det en hela tiden hade känt och tänkt; det är som om det inte finns – det är som om *jag* inte finns. Och hur ska en då kunna förstå sina erfarenheter på ett adekvat sätt? Här illustreras också den vetenskapliga relevansen av att studera ämnet vidare – att få en bättre förståelse och kunskap kring vad genus, sexualitet och dessas ömsesidiga beroende innebär, såväl för den enskilde som för bredare maktstrukturer.

1.1 Terminologi

Bisexualitet och *pansexualitet* ska förstås som teoretiska begrepp. Att använda dem parallellt kan ge intrycket av att jag tolkar dessa synonymt, vilket inte är fallet. Jag vill i allra högsta grad betona detta då det finns en hög diversitet kring hur dessa begrepp kan förstås och definieras. Genom att använda dessa begrepp teoretiskt vill jag lyfta deras minsta

---

¹Exempelvis radikalfeminism och lesbisk feminism.

gemensamma nämnare, det vill säga att bi- och pansexualitet utmanar en binär föreställning kring sexualitet (Sedgwick, 2008; Hemmings, 2002; Callis, 2009).²

Liknande princip gäller hur jag kommer använda mig av begreppen *kvinn*a och *icke-binär*. Jag vill betona att dessa ska förstås som separata analytiska kategorier som också rentav kan utgöra varandras oppositioner, på grund av hur termen kvinna är ett binärt begrepp och en binär position. Min poäng är här att jag vill lyfta den gemensamma teoretiska nämnaren i dessa kategorier; båda kan förstås vara i en underordnad position i relation till kategorin män. Det vill säga, detta är kollektiv som utsätts för patriarkalt förtryck, även om hur detta tar sig i uttryck på många sätt kan skilja sig åt.

Min förståelse för ovannämnda kategorier är intersektionell. Det betyder att jag inte förstår dessa som enhetliga, utan vill lyfta hur det är högst individuellt vad erfarenheter av dessa positioner innebär; det finns inte *ett* sätt att vara bisexuell, pansexuell, kvinna och/eller icke-binär. Däremot finns det i detta sammanhang ett teoretiskt behov av att abstrahera dessa begrepp för att visa på en analytisk poäng (se Gunnarsson, 2011).

Begreppet *monosexuell* ska förstås som att inneha en sexualitet vilken bygger på attraktion till ett enskilt kön eller genus, det vill säga, hetero- eller homosexuell. På liknande sätt ska begreppet *mononormativitet* förstås som den normativa föreställningen att en enbart kan vara attraherad av ett kön eller genus.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med undersökningen kan formuleras i tre steg; *för det första* vill jag undersöka utifrån ett queerteoretiskt perspektiv vilka sätt kvinnors och icke-binäras erfarenheter av bi- och pansexualitet utmanar mononormativa föreställningar kring sexualitet, och därmed stabila genuspositioner. Erfarenheter ska i detta sammanhang förstås som hur en själv uppfattar sin sexualitet, hur en har kunnat upptäcka och i sin tur leva ut sin sexualitet, samt hur en upplevt omgivningens normer, representationer och attityder. *För det andra* syftar undersökningen att söka förstå hur intervjupersonernas sexualiteter påverkar premisser för och förhållningssätt till dejting, intimitet och relationer. Här blir genusrelationer särskilt intressanta. *För det tredje* syftar undersökningen till att genom dekonstruktionen av oppositionen hetero/homo och den

---

²Här ska emellertid påpekas en central distinktion mellan begreppen; pansexualitet har kommit att begreppsliiggöras betydligt senare än bisexualitet, mot bakgrund av hur bisexualitet som term i högre grad bygger på föreställningen kring två *binära* genus (se Gonel, 2013).

vidare kunskapen kring genus och relationer intervjupersonerna ger uttryck för, att bidra med fler kunskapsverktyg till det emancipatoriska projektet för bi- och pansexuella kvinnor och icke-binära. Här tar jag även teoretisk hjälp av lesbisk feminism och dess maktanalys av hur heteronorm och patriarkat samverkar.

Undersökningen drivs alltså av en hypotes – att bi- och pansexualitet, genom hur dessa utmanar oppositionen hetero/homo, hos kvinnor och icke-binära har en potential att ge ytterligare teoretiska verktyg till politisk emancipation från patriarkatet. Här finns inget anspråk på en kausal, deterministisk förklaringsmodell, snarare ska det ses som en möjlig väg av många.

Frågeställningarna lyder således:

- Vilka teman framkommer som centrala hos erfarenheter av bi- och pansexualitet bland intervjupersonerna? Hur kan dessa teman förstås utifrån ett queerteoretiskt perspektiv?
- Hur påverkar genusrelationer intervjupersonernas dejtingliv och intima/romantiska relationer?
- Hur ser sambandet ut mellan sexualitet och de premisser på vilka olika typer av relationer ingås?
- Hur kan queerteori och lesbisk feminism mötas genom det material vilket analysen utgår från?

1.3 Forskningsfältet

Surya Monro, Sally Hines och Antony Osborne (2017) gör en historisk överblick av forskningen kring bisexualitet mellan 1970 och 2015. De menar på att under denna period har bisexualitet inom forskningen antingen varit osynliggjord, underrepresenterad och/eller marginaliserad (Monro et al., 2017, s. 667). Författarna menar att orsakerna bakom detta är komplexa, men lyfter framförallt strukturella förklaringsmodeller; exempelvis bifobi³, mononormativitet och heterosexism. De skriver:

.../ lesbians, gays and heterosexuals have an epistemic interest in overlooking bisexuality, in order to maintain stable heterosexual/homosexual binaries and gender binaries as an ontological basis for erotic relations, also reinscribing mononormativity (ibid., s. 673).

---

³Nedvärderande kulturella föreställningar kring bisexualitet och bisexuella.

Som Paula C. Rodriguez Rust (2000) skriver, så har det kulturella och historiska förnekandet av bisexualitetens existens också lett till att forskning på ämnet har varit bristfällig. Det har funnits tydliga tendenser att kategorisera bisexualitet under homosexualitetsforskning, alternativt att exkludera forskning om bisexualitet helt och hållet (Rust, 2000, s. 209). Rust förklarar detta, likt Monro et al., med den dikotoma föreställningen om två oppositionella sexualiteter, som i sin tur också bygger på ett överordnande av heterosexualitet (ibid., s. 210).

Det finns alltså ett behov av att lyfta bi- och pansexualitet inom forskningen, för att fylla de kunskapsluckor en binär föreställning kring sexualitet leder till. Men vad säger den existerande forskningen kring bi- och pansexualitet? Nedan följer tre exempel.

I en kvantitativ studie från 2015 undersöker Tangelia S. Roberts, Sharon G. Horne och William T. Hoyt bisexuella individers erfarenheter av monosexism⁴. Liket Rust och Monro et al. gör de observationen att forskning om bisexualitet har kategoriserats under homosexualitetsstudier (Roberts et al., 2015, s. 558), varpå det finns ett behov att undersöka specifikt bisexuellas erfarenheter av diskriminering. Resultatet av deras enkätundersökning visar på att bisexuella individer upplever monosexism, diskriminering och bifobi från såväl heterosexuella som homosexuella (ibid., s. 566). Samtidigt indikerar deras resultat mot att bisexuella som är öppna med sin identitet mindre sannolikt internaliserar bifobi och diskriminering (ibid., s. 564). Slutsatsen en kan dra av detta är följaktligen att genom att lyfta erfarenheter av bisexualitet kan en motverka de negativa attityder som finns gentemot denna grupp, vilket också torde leda till att bisexuella individer kan leva mer öppet och därmed minimera "*anti-bisexual experiences*" (ibid., s. 557).

Kristin Scherrer, Emily Kazyak och Rachel Schmitz (2015) gör en analys av bisexuellas "komma ut"-process inför sina familjer genom en kvalitativ intervjustudie. Med utgångspunkt i att dessa erfarenheter skiljer sig åt jämfört med att öppna upp sig som homosexuell, frågar sig författarna hur kulturella representationer kring bisexualitet påverkar hur det är att "komma ut" som bisexuell inför sin familj och hur ens familjemedlemmar reagerar; samt hur interna familjereaktioner påverkar denna process (Scherrer et al., 2015, s. 684). Resultatet av studien indikerar på att negativa kulturella föreställningar kring bisexualitet leder till att bisexuella utvecklar specifika strategier för att "komma ut". Dels handlar det om att inte öppna upp sig alls kring sin sexualitet, och därmed försöka leva efter heteronormativa ideal;

---

⁴Ska förstås som "*an essentialist perception of sexual orientations as solely occurring between members of same or different genders*" (Roberts et al., 2015, s. 555).

dels valde vissa att ”komma ut” som homosexuell på grund av en mononormativ⁵ föreställning kring sexualitet, samt för att slippa heteronormativa förväntningar (ibid., s. 686 – 687). Här kan en alltså konstatera att det *både* är mono- och heteronormativitet som påverkar bisexuellas ”komma ut”-processer.

Ayisigi Hale Gonel (2013) redogör för sin kvantitativa studie kring hur pansexuella definierar sin sexualitet. Genom en online-survey kommer författaren fram till att, även om definitionerna skiljer sig åt, finns det en tydlig röd tråd; att pansexualitet bland informanterna i huvudsak upplevs stå i kontrast gentemot dualistiska föreställningar kring genus och sexualitet i såväl heteronormativa sammanhang som HBTQ-vänliga rum. Det fanns också en tendens bland respondenterna att skilja pansexualitet från bisexualitet; dels att pansexualitet kunde betraktas som en ”uppdaterad version” av bisexualitet, samt att en menar på att bisexualitet (framförallt som term) upprätthåller en *binär* genusopposition (Gonel, 2013, s. 50 – 51). Slutsatsen blir således att pansexualitet blir en slags anti-identitet gentemot identiteter som bygger på binära föreställningar kring genus och sexualitet (ibid., s. 56).

Gemensamma teman för den forskning som redogjorts för ovan kan sägas vara slutsatserna att bi- och pansexualitet, om än på potentiellt olika sätt, utmanar oppositionen hetero/homo och följaktligen också oppositionen man/kvinna (se rubrik 2.1 – 2.3 i Teori-avsnittet). Vidare kan vi se att tidigare forskning visar på en tendens att erfarenheter av bisexualitet (och därmed, vill jag hävda, även pansexualitet) bygger på en sammanvävning av mono- och heteronormativitet. Det vill säga, att identitetsskapandet kring och osynliggörandet av bi- och pansexuella beror på såväl en idé kring att en enbart kan vara attraherad av *ett* kön, och att detta kön är din binära genus-motsats.

Det går alltså inte att hävda att forskare tidigare inte har identifierat hur bi- och pansexualitet utmanar en hetero/homo-binär, snarare tvärtom. Vad jag vill bidra med till detta teoretiserande handlar främst om den emancipatoriska potentialen som jag menar på finns i bi- och pansexualitet hos kvinnor och icke-binära. Jag finner inga tendenser i den tidigare forskningen som lyfter dessa positioner i relation till patriarkalt förtryck, varvid jag här hoppas fylla en, enligt mig, viktig kunskapslucka.

---

⁵Författarna använder sig specifikt av begreppet *monosexism*, men använder sig av detta enligt hur mononormativitet här är definierat under rubrik 1.1.

2. Teori

Min huvudsakliga teoretiska utgångspunkt ligger hos queerteorin. Jag kommer dels utgå från två queerteoretiska kanon; Judith Butlers *Genustrubbel* (2007 [1990]) samt Eve Kosofsky Sedgwicks *Epistemology of the Closet* (2008 [1990]). Vidare följer en kritisk diskussion i relation till deras queerteoretiska ingångar, med utgångspunkt i hur bi- och pansexualitet såväl kan utmana samt stärka Butlers och Sedgwicks queerteoretiska resonemang. Slutligen gör jag en genomgång av lesbisk feminism, så som denna kan förstås i Adrienne Richs (1996 [1980]) anda.

Valet av den queerteoretiska hållningen sker med utgångspunkt i dess förståelse för hur diskurser kring kön, genus och sexualitet upprätthåller stabila genuspositioner och därmed också begränsar utrymme för personer med icke-normativa sexualiteter. Queerteorin har emellertid varit bristfällig när det kommer till förklaringsmodeller rörande bi- och pansexualitet, varför det är relevant att förstå vad som händer med det queerteoretiska resonemanget när detta inkluderas i dess begreppsapparat⁶. Den lesbiska feminismen synliggör precis som queerteorin hur kön och sexualitet samverkar, men gör det utifrån en annan utgångspunkt; det vill säga, utifrån materiella och reella maktförhållanden. Detta blir relevant då jag vill lyfta emancipation från patriarkat i relation till vad som studeras; det vill säga, bi- och pansexualitet bland kvinnor och icke-binära.

Det teoretiska syftet är att söka hitta en möjlig väg för queerteori och lesbisk feminism att mötas. Här ska påpekas att dessa teorier bygger på ontologier som står i direkt konflikt med varandra. Det finns ingen enig grund huruvida det finns en objektiv, materiell verklighet (lesbisk feminism) eller om denna värld är beroende av hur vi diskursivt uppfattar den (den poststrukturalistiska queerteorin). Detta får konsekvenser för huruvida genus- och sexualitetskategorier betraktas som stabila (lesbisk feminism) eller föränderliga (queerteori). Det finns alltså en motsättning mellan att motverka patriarkalt förtryck och att dekonstruera de diskurser och binära oppositioner genom vilka genus- och sexualitetspositioner konstrueras.

En möjlig lösning på detta kunskapsfilosofiska dilemma kan vi hitta hos den kritiska realismen som, med sin ontologiska grundsyn, problematiserar poststrukturalismens epistemologiska fokus. Det vill säga, uppfattningen att vi endast kan förstå världen genom hur vi diskursivt uppfattar denna. Susan Hekman (2008) menar exempelvis på att genom att

---

⁶Här ska påpekas att det finns ytterligare brister i teoretisering kring pansexualitet, varpå bisexualitet här får störst fokus. Jag är inte omedveten om detta problem utan diskuterar detta utförligare under rubrik 2.3.

betrakta världen som enbart diskursivt konstruerad kan vi inte lyfta vilken verklighet vi talar om – varvid här befästs en motsättning mellan ontologi och epistemologi. Denna motsättning bör enligt den kritiska realismen överskridas, för att kunna lyfta det ömsesidiga beroendet mellan den materiella verkligheten och hur vi diskursivt uppfattar denna. Vad detta får för konsekvenser för ett möte mellan queerteori och lesbisk feminism framkommer genom analysen av materialet.

2.1 Obegripliga genus

Kroppen är genus, menar Butler (2007 [1990]) och riktar därmed kritik mot föreställningen att av en viss kropp följer ett visst genus. Hon skriver: *”Distinktionen mellan kön och genus tycks /.../ förutsätta att ’kroppen’ har ett slags allmän karaktär innan den fått sin könsbeteckning.”* (Butler, 2007, s. 205).

Den centrala poängen är att distinktionen mellan kön (kropp) och genus naturaliserar själva genusbegreppet, då det upprätthåller distinktionen natur/kultur (Butler, 2007, s. 93) där den fysiska kroppen *”framstår som kulturens obestridda grund”* (ibid., s. 94). Vi bör således inte betrakta genus som en följd av kroppen, utan som en del av den. Följaktligen kan kroppen, och därmed genus, betraktas som kulturellt föränderligt.

Vidare söker Butler visa på hur stabila genuspositioner upprätthålls genom reglering av åtrå. Genom den heterosexuella matrisen skapas och befästs *”begripliga”* (Butler, 2007, s. 68) genus; då vår kulturella uppfattning kring kön, genus och begär är beroende av att det ska finnas en koherens och kontinuitet mellan dessa:

Införandet av en tvingande och naturaliserad heterosexualitet nödvändiggör och reglerar genus som en binär relation, där det manliga elementet är differentierat från ett kvinnligt element, och denna differentiering kommer till stånd genom det heterosexuella begärets praktiker (ibid., s. 75).

Genus blir *”obegripligt”* genom att kedjan kön-genus-begär någonstans bryts; eller *”där genus inte följer av kön eller där begärets handlingar inte ’följer’ av vare sig kön eller genus”* (Butler, 2007, s. 69). Därför måste vi exempelvis dekonstruera föreställningen att av en viss kropp följer ett visst genus, eller att av ett visst genus följer ett specifikt begär.

2.2 Bortom hetero/homo

Eve Kosofsky Sedgwick (2008 [1990]) lyfter vikten av att dekonstruera oppositionen hetero/homo, då hon menar på att denna binär strukturerar hur vi tänker kring och uppfattar vår omvärld. Med sin poststrukturalistiska utgångspunkt skriver hon: *”the language of sexuality not only intersects with but transforms the other languages and relations by which we know.”* (Sedgwick, 2008, s. 3). I och med att binära par alltid bär på en maktrelation (ibid., s. 10), skapas därmed en garderobens epistemologi där heterosexuella begär och uttryck definieras i en överordnad motsats till homosexuella dito, vilket i sin tur leder till att de senare nedvärderas och hamnar bortom vad som är kulturellt begripligt, varför en måste ”komma ut”.

Likt Butler hävdar Sedgwick att vi måste dekonstruera föreställningen att kön verkar determinerande för sexuella begär (Sedgwick, 2008, s. 27ff.). Skillnaden ligger emellertid i bakgrunden till hennes resonemang; sexualitet måste ses som oberoende av genus på grund av att sexualitet kan ta sig andra uttryck än på denna grundval (se t.ex. Sedgwick, 2008, s. 25 – 26). Hon skriver:

/.../ the question of gender and the question of sexuality, inextricable from one another though they are in that each can be expressed only in terms of the other, are nonetheless not the same question (ibid., s. 30).

Således måste vi dekonstruera oppositionen hetero/homo (Sedgwick, 2008, s. 9) för att lyfta komplexitet och nyanser i sexuella begär och uttryck, och därmed får vi verktyg för att göra motstånd mot garderobens epistemologi och hur denna verkar förtryckande och osynliggörande mot homosexuella subjekt och praktiker (ibid., s. 71).

2.3 Bi- och pansexualitet?

En viktig kritik mot Butler och Sedgwick berör det faktum är att, trots deras enorma begreppsapparat och välutvecklade verktyg för att dekonstruera sexualitets- och genusoppositioner, enbart nuddar vid bi- och pansexualitet. Därför måste vi förstå vad som händer med queerteorin när linsen sätts på dessa sexualiteter.

Clare Hemmings (2002) lyfter den epistemologiska potentialen som hon menar på finns hos bisexualitet (Hemmings, 2002, s. 1, 21). Hon är kritisk gentemot föreställningen om bisexualitet som en mellanposition mellan kön, genus och sexualitet, snarare än att betrakta och definiera bisexualitet i sig själv (ibid., s. 2). För att vi kulturellt ska kunna conceptualisera

bisexualitet måste det finnas en förstådd opposition mellan hetero- och homosexualitet (ibid., s. 3, 23). För att bisexualitet ska bli kulturellt begripligt måste vi således dekonstruera föreställningen om två oppositionella sexualiteter. Genom att lyfta bisexualitet får vi nya epistemologiska verktyg genom vilka vi kan förstå vår omvärld (ibid., s. 37ff.). Därmed kan denna position både sägas stärka och utmana Sedgwicks dekonstruktion av hetero/homo.

Bisexualitet utmanar alltså hetero/homo-oppositionen, och enligt Hemmings utmanar bisexualitet därmed också stabila genuspositioner (i Butlers terminologi). Därav är det, som sagt, av högsta relevans att söka förstå bisexualitet genom en queerteoretisk begreppsapparat. Hemmings skriver:

If one's gendered subject position determines and is determined by a consistent, opposite-gendered /.../ object choice, a bisexual's structural lack of finite object choice throws her own gendered position, as well as that of her partner(s), into question (Hemmings, 2002, s. 25).

April S. Callis (2009) menar på att bisexualitet som position kan stärka de resonemang queerteorin bygger på. Callis förhåller sig kritisk gentemot hur queerteorin som, trots åtskilliga dekonstruktioner av den binära motsättningen hetero/homo, sällan inbegriper bisexualitet i denna typ av analyser (Callis, 2009, s. 214). Hon skriver vidare:

/.../ the criticism I am most concerned with is that queer theory, in its attack of the hegemonic binary of hetero/homo, ends up ignoring those sexualities who fall outside that binary (ibid., s. 216 – 217).

Här finns alltså en teoretisk lucka inom queerteorin, enligt Callis. Hon menar på, liksom Hemmings, att bisexualitet ofta av queerteorin har missuppfattats som en slags mellankategori, definierat i relation till hetero- och homosexualitet – och inte som en egen kategori bortom dessa (Callis, 2009, s. 219, 226). Detta är problematiskt ur framförallt två aspekter: dels det principiella faktum att bisexualitet exkluderas i analysen, dels att denna exkludering har försvagat queerteoretiska resonemang (ibid., s. 220).

Hon illustrerar sin poäng genom att bland annat föra en kritisk dialog med Butler och hur vi kan förstå hur stabila genuspositioner upprätthålls genom den heterosexuella matrisen. Callis är enig med Butler om hur en motsatsbaserad heterosexualitet verkar centralt för hur vi förstår genus. Hon menar dock på att homosexuella subjekt, som ”bråkar” med genus genom sin åtrå, fortfarande kan få sina genuspositioner stabiliserade genom att betraktas som könsöverskridande – att exempelvis lesbiska kvinnor kan betraktas som maskulina, och

homosexuella män kan betraktas som feminina. Det är svårare att stabilisera genuspositionen hos bisexuella subjekt, eftersom bisexualitet ”*does not allow gender to be wholly tied with sex object choice*” (Callis, 2009, s. 228; se också Rust, 2000). Callis slutsats blir därmed att bisexualitet är centralt att förstå som ett fenomen vilket, i Butlers ord, orsakar genustrubbel (Callis, 2009, s. 228). Således har bisexualitet potential att stärka de resonemang queerteorin bygger på.

Laura Erickson-Schroth och Jennifer Mitchell (2009) argumenterar för att bisexualitet ”queerar queerteori”. De menar på att queerteorins motstånd mot heterosexualiteten har inneburit en konstruktion av en stabil subjektspostion som utgör dess motsats, det vill säga homosexualitet; vilket följaktligen upprätthåller en mononormativ föreställning kring sexualitet. De finner detta som en förklaringsmodell till att bisexualitet i hög utsträckning förbisets av queerteorin (Erickson-Schroth & Mitchell, 2009, s. 298).

I och med att den kulturella föreställningen kring sexualitet bygger på en binär opposition där heterosexualitet överordnas homosexualitet, antas en i första hand vara heterosexuell tills motsatsen är bevisad – då betraktas en som homosexuell. Denna motsättning förutsätts och förstärks av en monogaminorm, i och med att en förväntas ingå i en intim/romantisk relation med enbart en person lämnas inget tolkningsutrymme för en person att betraktas som bisexuell (Erickson-Schroth & Mitchell, 2009, s. 300). Detta leder inte bara till att bisexualitet osynliggörs, utan att bisexuella ”*are stereotyped as promiscuous, greedy, immature and unable to be monogamous.*” (ibid., s. 301). Denna patologisering av bisexuella är alltså, enligt författarna, en förutsättning för att upprätthålla stabila genuspositioner (ibid., s. 304; se också Rust, 2000, s. 207 och Scherrer et al., 2015, s. 683). Här kan vi se hur monogaminormen och den monosexuella normen överlappar; båda bygger på föreställningar kring två oppositionella genus och sexualiteter. Därmed kan bisexualitet sägas queera queerteorins resonemang.

Som underrubriken till denna del indikerar, är min tanke att lyfta hur bi- och pansexualitet kan förstås genom queerteoretiska resonemang. Därför noterar en säkert att pansexualitet hittills inte har nämnts. Forskningen och teoretiseringen kring pansexualitet är högst bristfällig vilket leder till att litteraturen som berör pansexualitet är väldigt tunn jämfört med den litteratur som berör bisexualitet.

Varför har jag då valt att i detta sammanhang lyfta bi- och pansexualitet parallellt, trots att den valda teorin enbart nämner bisexualitet? I termer av representation är detta nämligen mycket problematiskt; risken är att bi- och pansexualitet förstås som synonyma kategorier, vilket emellertid inte är fallet. Här vill jag lyfta hur jag använder begreppen enligt rubrik 1.1, det vill säga, som *teoretiska* positioner vilka utmanar en binär föreställning kring sexualitet.

2.4 Lesbisk feminism

Den lesbiska existensen innebär både att bryta ett tabu och att förkasta ett liv i tvång. Den är också ett direkt eller indirekt anfall på mäns rätt att ha tillgång till kvinnor (Rich, 1996 [1980], s. 231).

Som citatet ovan illustrerar är en central tes inom den lesbiska feminismen att lesbiskhet som begär och praktik i ett patriarkalt och heteronormativt organiserat samhälle blir ett politiskt ställningstagande.

Adrienne Rich (1996 [1980]) menar på att genom synliggöra kvinnors passion för kvinnor, skapar vi möjligheter till politisk frigörelse för kvinnor som kollektiv (Rich, 1996, s. 233). Rich lyfter hur ”*lögnen om den obligatoriska kvinnliga heterosexualiteten*” (ibid., s. 233) inom västerländsk kultur framförallt yttrar sig på två sätt; dels genom att det bygger på ett antagande att kvinnor ofrånkomligen attraheras av män, och dels att kvinnors homosexualitet därmed inte tas på allvar utan osynliggörs och i bästa fall enbart betraktas som en tillflyktsort från manligt våld (ibid., s. 233 – 234). Detta får som konsekvens, enligt Rich, att lesbiskhet ofrånkomligen blir politiskt: ”*det finns ett groende politiskt innehåll i att välja en kvinna som kärleks- eller livspartner framför institutionaliserad heterosexualitet*” (ibid., s. 234 – 235, original kursiv).

Genom att lyfta lesbiskheten får vi alltså ett verktyg för att bekämpa patriarkatet och dess institutionaliserade heterosexualitet. Dels innebär detta en kritik mot att betrakta lesbiskhet som en kvinnlig variant av manlig homosexualitet; dels frigör det kvinnor från den institutionaliserade heterosexualiteten och därmed ett slags tvång att ingå intima/romantiska relationer med sina förtryckare (Rich, 1996, s. 231, 236).

En viktig kritik blir här att den lesbiska feminismen essentialiserar såväl genus som sexualitet. Richs förhållningssätt bygger på de binära oppositioner jag genom mitt arbete söker att dekonstruera, därför vill jag poängtera att jag inte följer hennes resonemang bokstavligen. Jag anser att det är *principen* som är intressant; hur uppluckring av den obligatoriska heterosexualiteten kan verka emancipatoriskt för de kollektiv som är utsatta för patriarkalt förtryck.

Precis som homosexualitet, synliggör bi- och pansexualitet det faktum att heterosexualiteten inte behöver vara obligatorisk; att denna inte, exempelvis, behöver binda förtryckta till sina förtryckare. Dock är den sexualitet som lyfts i Richs lesbiska feminism knuten till genus – något som varken bi- eller pansexualitet behöver vara. Därför kan

queerteori och lesbisk feminism stärka varandra teoretiskt.

Genom att låta queerteori och lesbisk feminism mötas genom bi- och pansexualitet bland kvinnor och icke-binära drivs detta arbete, som tidigare poängterat, av en hypotes; att dessa positioner kan verka emancipatoriskt från patriarkalt förtryck – med just betoning på *kan*. I och med studiens begränsningar och de poststrukturalistiska antaganden som redogjorts för innan kan jag inte argumentera för ett metanarrativ; det handlar snarare om att söka hitta en av flera möjliga förklaringsmodeller.

3. Metod och material

Materialinsamlingen till studien har skett genom kvalitativa intervjuer av semistrukturerad karaktär. Jag motiverar mitt val av metod med att jag vill gräva mig djupare i människors betraktelsevärld och erfarenheter. Jag vill förstå hur intervjupersonerna tänker, känner och vad de har upplevt, för att se vilka teman som verkar vara återkommande gällande att vara bi- eller pansexuell som kvinna eller icke-binär i en heteronormativ, patriarkal och mononormativ värld. Jag vill se vilka möjligheter det finns till motstånd och emancipation genom att söka djupare förståelse för hur en kan förhålla sig till och erfara dessa sexualiteter under ett patriarkalt förtryck. Valet av att göra djupintervjuer av denna karaktär ligger alltså i linje med syfte, frågeställningar och det teoretiska ramverket.

Studien utannonserades genom sociala medier, och genom dessa kanaler kom jag i kontakt med intervjupersonerna. Annonseringen skedde såväl i en sluten Facebook-grupp som offentligt på mitt Facebook-konto. Vid utannonseringen av studien formulerade jag en populärvetenskaplig sammanfattning, en så kallad *Lay Summary* (se bilaga 1), där jag berättade vem jag är och grundläggande beskrev projektets bakgrund och syfte. Här formulerade jag också vilka personer jag sökte till studien samt på vilka premisser intervjuerna skulle ske.

Jag har intervjuat sju personer, vars ålder sträcker sig mellan 22 och 28 år. Fyra av personerna identifierar sig som bisexuella och tre stycken som pansexuella, varav två av de senare gärna framhåller den flytande aspekten i hur de definierar sin sexualitet. En intervju utfördes på Skype, övriga genom ett fysiskt möte. Samtliga intervjuer pågick mellan 40 – 50 minuter. Intervjupersonerna kommer i arbetet kallas för *Sylvia (hen)*, *Anna (hon)*, *Noomi (hon)*, *Bim (hon)*, *Luna (hon)*, *Dorian (hen)* och *Emilia (hon)*.

3.1 Intervjuguiden

Som stöd till själva intervjuförandet formulerades en tematisk intervjuguide (se bilaga 2) inspirerad av Jan Trost (2010, s. 71), där en övergripande struktur var det huvudsakliga hjälpmedlet i samtalen med intervjupersonerna. Jag utgick från tre centrala teman i intervjuerna: definitioner och erfarenheter på ett övergripande plan; politik, normer och representation; samt dejting och relationer. Genom dessa teman var min tanke att fånga upp erfarenheter och tolkningar av ens omgivning utifrån positionen som bi- och pansexuell, utifrån såväl vardagsnära upplevelser och relationer som bredare, strukturella sammanhang.

Att just ha intervjuguiden tematisk gav utrymme att diskutera de olika ämnena i breda ordalag, att ställa följdfrågor anpassade utefter vad som samtalades om, och låta intervjupersonerna i huvudsak styra samtalet.

Jag använde mig av stödfrågor att ha med mig under själva intervjuerna, vilka framkommer i intervjuguiden. Därmed har det varit lättare att fånga upp samtalen under intervjuernas gång. Här vill jag poängtera att jag reviderat dessa stödfrågor under själva arbetsprocessen. Efter varje intervju har jag gjort en utvärdering och gått igenom vilka frågor som fungerade, och vilka som inte fungerade. Jag har verkligen lärt mig att det inte går att genomföra en perfekt intervju, utan har hela tiden strävat efter att utveckla och förbättra mina frågor.

3.2 Avgränsning

Valet att intervjua specifikt bi- och pansexuella kvinnor och icke-binära kan framkomma som problematiskt främst utifrån två aspekter; dels risken att homogenisera erfarenheter, dels den metodologiska aspekten i att det är en bred avgränsning. Som jag nämnde innan ska dessa förstås som teoretiska positioner vilka kommer sättas i relation till queerteori och lesbisk feminism. Avgränsningen är alltså principiell för att eventuellt kunna tillstå ett möte mellan dessa teorier.

3.3 Etik

Etik är politik eftersom det handlar om värderingar, skriver Soyini D. Madison (2005, s. 80, 90 – 91) och jag håller med. Om en bedriver forskning med politisk emancipation som syfte är det därför viktigt att vara reflexiv över sin egen position som forskare; vem är jag i relation till det jag forskar om? Det vill säga, hur ser forskningens mikropolitik (Bhavnani, 1993) ut? Här finns det maktrelationer jag tydligt måste ta hänsyn till. Detta gäller också vid analysen av materialet – tolkningar är subjektiva, och framförallt då det gäller akademiska sammanhang så måste en vara aktsam kring till den maktpraktik som detta innebär.

En viktig etisk fråga i detta arbete har varit att under själva intervjusituationerna försöka skapa en så trygg miljö som möjligt. Därför har jag velat träffa intervjuerna under avslappnade omständigheter, och själv ge ett lugnt och tryggt intryck. I och med att sexualitet lätt kan betraktas som ett känsligt ämne finner jag detta extra viktigt. Därför har jag ansträngt

mig för att vara lyhörd, ibland dela med mig av egna erfarenheter och lyfta att det är okej att inte svara på frågor som en upplever vara för känsliga.

En annan viktig del som berör forskningens mikropolitik handlar om hur materialet presenteras – det handlar ytterst om att visa respekt för intervjupersonerna. Vid presentationen av materialet har jag därför strävat efter att vara aktsam kring vilka maktrelationer mellan mig som forskare och studiens deltagare detta ger uttryck för. Jag har hela tiden burit med mig frågor som; vilket subjektskap tillskrivs intervjupersonerna? Hur förhindrar jag att min röst som forskare överröstar intervjupersonernas? Hur ärligt är materialet representerat? Vid det skedet av arbetet då jag gjort en redogörelse för själva materialet tog jag kontakt med studiens deltagare för att ge dem möjlighet att ge feedback på om de kände sig adekvat representerade – för att i så hög grad som möjligt garantera en ärlig framställning. Möjligheten utnyttjades inte av alla, men jag finner ändå detta som centralt för att upprätthålla förtroende för de som har deltagit i studien.

Det är av högsta vikt att intervjuerna utförs med informerat samtycke, och detta innebär i praktiken att vara transparent inför de som deltar i studien (Trost, 2010, s. 124 – 125). Jag har delgett studiens grundpremiser; vad den handlar om, vad jag har för syfte och vad det rent praktiskt innebär att delta i forskningen. Som jag skrev innan under rubrik 3 formulerade jag en kort populärvetenskaplig sammanfattning som jag sedan utgick ifrån när jag delade med mig av information kring studien till intervjupersonerna.

En central etisk fråga berör också hur en hanterar det insamlade materialet. Detta är särskilt viktigt då det berör ett ämne som kan betraktas som känsligt, i detta fall sexualitet. Jag har strävat efter att, så gott jag kan, skydda intervjupersonernas integritet (Vetenskapsrådet, 2017, s. 39; Trost, 2010, s. 123) och därmed hantera materialet konfidentiellt och självklart utlova tystnadsplikt (Vetenskapsrådet, 2017, s. 40; Trost, 2010, s. 127).

Gällande skyddet av intervjupersonernas integritet är det också självklart, i linje med generell forskningsetik, att materialet anonymiseras. För att så gott som möjligt anonymisera materialet har jag varit noga med att inte presentera information kring intervjupersonerna som kan riskera avslöja deras identiteter. Därför används också pseudonymer och inte deras riktiga namn.

3.4 Min position som insider

Det råder delade meningar huruvida att vara en insider på ett forskningsfält är begränsande eller någonting en kan dra nytta av. Även om jag till stor del instämmer i kritiken mot att vara en insider – att en exempelvis under sitt fältarbete tar viktiga insikter som självklara och därmed inte fördjupar sig inom dessa, eller att delar av ens material kanske inte ifrågasätts på samma sätt som av en person som befinner sig utanför fältet⁷ – så ser jag min position som bisexuell icke-binär och de erfarenheter detta innebär *huvudsakligen* som en styrka.

Jag har innan diskuterat det etiska i att skapa trygga miljöer vid intervjuförfarandena. En betydlig fördel blir härmed, i och med att jag ibland delar vissa erfarenheter med intervjupersonerna, att maktrelationer vid själva intervjuförfarandena inte blir lika uppenbara (se Kvale & Brinkmann, 2014, s. 130 – 132). Vidare har jag märkt under intervjuernas gång att, i och med att jag på olika sätt kunnat identifiera mig med intervjupersonerna och känt igen mig i många erfarenheter som de har delat med sig av, att det har underlättat när jag ska formulera följdfrågor som inte är stötande eller på andra sätt oetiska. Här finns också en metodologisk aspekt i kopplingen mellan att vara en insider och att skapa trygga miljöer; det vill säga, att det ger bättre förutsättningar för intervjupersonerna att öppna upp sig, varvid det skapas fler möjligheter till en bredare materialinsamling.

3.5 Analysmetod

Intervjumaterialet är analyserat tematiskt med utgångspunkt i principen *sortera, reducera, argumentera* (Rennstam & Wästerfors, 2015). Först och främst gäller det dock att få ner materialet från intervjuerna på pränt genom transkriberingsförfarandet. Efter varje enskild transkribering har jag gjort en extra genomlysning för att dubbelkolla att jag tolkat materialet rätt samt få en bredare bild av vad som faktiskt framkommer under intervjuerna. Analysen börjar alltså, i princip, redan här. Efter att samtliga intervjuer transkriberats har materialet lästs igenom noga upprepade gånger, samtidigt som anteckningar har förts kring vad som verkar vara återkommande; här var jag igång med själva *sorteringen* av materialet, där jag kunde få en tydligare blick av vilka delar som var återkommande och relevanta för undersökningens syfte.

---

⁷Detta är självklart insikter jag förhållit mig till vid materialinsamling och analys.

Nästa steg blev att formulera och definiera teman samt operationalisera dessa för att tydligare avgränsa vilka delar av materialet som dessa rymmer. Därmed kunde *reduceringen* av materialet påbörjas, genom att koncentrera samtliga relevanta citat från intervjupersonerna under dessa teman. Således underlättades redogörelsen för materialet, i och med att jag genom dess innehåll kunde motivera, *argumentera*, varför just dessa valda teman är relevant för min analys. Därefter kunde teori börja tillämpas för att sedan ha möjligheter att dra slutsatser av materialet.

4. Analys

Analysen kommer vara indelad i två delar. Den första delen har fokus på teman specifikt kopplade till deltagarnas sexuella identiteter; hur dessa tolkas av andra och en själv, vart dessa sexualiteter rent teoretiskt kan positioneras, samt vilka som är villkoren för att upptäcka, leva ut och uttrycka sin sexualitet. Analysens andra del handlar om på vilka sätt bi- och pansexualitet hos kvinnor och icke-binära kan få för konsekvenser kring hur vi uppfattar genus och relationer, med tydlig koppling till analysens första del. Det är här min hypotes blir testad; huruvida bi- och pansexualitet bland kvinnor och icke-binära kan verka emancipatoriskt från patriarkalt förtryck. Finns det möjlighet för queerteori och lesbisk feminism att mötas här?

4.1 Bi- och pansexualitet – centrala teman

4.1.1 Inte tagen på allvar

Ett centralt tema som var återkommande bland intervjupersonerna, är att det finns en bild från ens omgivning att ens sexualitet inte är på riktigt, att en inte blir tagen på allvar. Denna mononormativa föreställning tar sig i uttryck på flera sätt, men det handlar framförallt om fördomar kring att bi- och pansexualitet är en fas som kommer gå över; att en hittar på det för uppmärksamhet; att en vill experimentera; att en inte har bestämt sig; att det är på skämt eller att en är förvirrad. Bim berättar:

När jag gjorde slut med min enda fasta partner, som var en snubbe, så pratade jag med min mamma om hur otaggad jag var på att dejta snubbar, så säger hon ”jaha, men är du säker på det? Det är inte bara för att du liksom är osäker, deprimerad eller bara känner dig vilsen i livet?”.

Emilia vittnar om att detta inte enbart är ett problem i heteronormativa sammanhang, utan även i rum som uttalat tar avstånd från heteronormen⁸:

Ja, men det är lite halvdant att inte vara liksom... lesbisk. Det är som om en är mesig. Det tas inte på allvar.

---

⁸Exempelvis Prideparaden, RFSL och dyl.

Luna i sin tur berättar om hur det är att nätdejta kvinnor:

Om jag inte skriver ut att jag är bi, utan skriver jag ut att jag är gay så är det betydligt fler folk jag pratar med. Det är precis som att folk inte tror att jag vet vad jag vill ha.

Butler (2007 [1990]) menar på att stabila genuspositioner förutsätter en reglerad, motsatsbaserad heterosexualitet. Ens genusposition betingas socialt och diskursivt med ens sexuella begär och praktiker, varpå om kedjan kön-genus-begär/sexuell praktik någonstans bryts, hamnar detta bortom vad som är kulturellt begripligt. Detta blir en förklaringsmodell genom vilken en kan förstå en del av de mekanismer som leder till att ens bi- eller pansexualitet inte tas på allvar, eftersom ens sexualitet inte är knutet till ett socialt konstruerat oppositionellt genus. Bims citat illustrerar exempelvis ett försök från hennes mammas håll att stabilisera hennes genusposition genom att ifrågasätta hennes intresse för att dejta personer som inte är män.

Sedgwick (2008 [1990]) menar på att diskursivt konstruerade binära oppositioner bär på en maktrelation, varpå vi måste dekonstruera dessa. Om heterosexualitet och homosexualitet definieras i en motsatsrelation, upprätthåller vi den maktrelation som innebär att sexuella begär och praktiker som tolkas bortom heterosexualitet blir diskursivt obegripliga. Genom denna opposition blir sexualitet definierat av genus, varvid komplexitet och nyanser gällande sexuella begär och praktiker blir osynligt. Detta kan vara en förklaringsmodell bakom dessa erfarenheter hos studiens deltagare – om ens sexualitet inte helt, eller inte alls, låter sig definieras av genus, hamnar detta bortom vad som ryms inom diskursen för sexualitet – varvid det inte tas på allvar av ens omgivning.

Men hur kan vi förstå de rum som gör ett avståndstagande från heteronormen, att dessa fortfarande kan upplevas som exkluderande gentemot bi- och pansexuella? Detta är en viktig teoretisk lucka som två av queerteorins kanon inte lyckas fylla. Här tar jag hjälp av Hemmings (2002) och Callis (2009) som lyfter hur bisexualitet – och, enligt mig, pansexualitet – bör betraktas som egna sexualiteter i sig, snarare än i relation till hetero- eller homosexualitet. När vi betraktar sexualitet oppositionellt, leder detta till en föreställning kring, enligt min tolkning av Hemmings och Callis, att bi- och pansexualitet hamnar bortom vad som är kulturellt begripligt även i de rum som ska vara befriade från en reglerande heterosexualitet. Således finns här en monosexuell norm och därmed begränsat diskursivt utrymme för att inkludera och konceptualisera bi- och pansexualitet i dessa sammanhang. Vidare vill jag också lyfta vad Erickson-Schroth & Mitchell (2009) poängterar – att i sitt

motstånd mot heterosexualiteten, har det funnits ett behov av att skapa ett slags queert subjektskap, som i sin tur lämnar begränsat utrymme för att lyfta hur brett själva queerbegreppet kan tolkas. Därför finns det ett behov av att ytterligare dekonstruera oppositionen hetero/homo.

När ens sexualitet inte helt och hållet går att definiera utifrån genus blir konsekvensen att bi- och pansexualitet inte ryms inom rådande diskursiva ramar för sexualitet. Detta kan ses som en förklaringsmodell till att ett återkommande tema bland flera av intervjupersonerna just var det faktum att ens sexualitet inte blir tagen på allvar. Detta bekräftar också vad tidigare forskning har identifierat; att erfarenheter av bi- och pansexualitet och hur dessa sexualiteter uppfattas av omgivningen präglas av såväl en heteronorm som en monosexuell norm (Roberts et al., 2015; Scherrer et al., 2015).

4.1.2 Promiskuös och opålitlig

Ett annat tema som var återkommande var att ens sexualitet leder till att en kan betraktas som promiskuös. Anna berättar:

En kan ju gå tillbaka till gymnasiet när en hade gympa, att det liksom blev en grej i omklädningsrummet när folk visste att en gillade tjejer också. Då stod en bara där och tänkte liksom ”Men alltså tror ni att jag tänder på er? Då hade jag ju sagt någonting!”. Då hade en ju liksom inte börjat ragga i omklädningsrummet.

På ett liknande sätt vittnar Bim om hur hon på sin kvinnodominerade arbetsplats har ett behov att censurera sin sexualitet, eftersom hon upplever att *”det är som om de förväntar sig att en ska börja ragga på dem för att de är mina kvinnliga kollegor”*. Denna typ av fördom verkar bland intervjupersonerna inte vara kopplad till ett specifikt genus, däremot finns en tendens att fördomen tar sig olika i uttryck med genus som grundval. Anna och Bim berättar om hur vissa kvinnor i deras omgivning visar på en föreställning kring att bi- och pansexuella kvinnor attraheras av *alla* kvinnor; Luna lyfter däremot hur män *”tycker att det är lite kul att en är bi”*, eftersom det skulle öka sannolikheten till en trekant eller att en är lite mer sexuellt utlevande.

Det verkar finnas en koppling mellan att betraktas som översexuell/promiskuös och att betraktas som opålitlig när det kommer till dejting och relationer; att en har anknytningsproblem och/eller är mer benägen att vara otrogen. Exempelvis Sylvia har upplevt

det sistnämnda, och lyfte också hur karaktären Carrie i serien *Sex and the City*⁹ har en relation med en bisexuell man, och att denna relation tar slut på grund av dennes sexuella läggning eftersom det gör honom opålitlig.

Denna fördom verkar i förstahand inte bero på att bi- eller pansexualitet *i sig* betraktas som normavvikande, det finns nämligen mycket forskning som visar på hur exempelvis homosexuella män kan betraktas som översexuella och promiskuösa¹⁰. Vad som är intressant i det här sammanhanget är snarare, vad Erickson-Schroth & Mitchell (2009) lyfter; bi- och pansexuella personers möjligheter att vara attraherad av mer än ett kön, eller att ens attraktion inte bygger på genus. Detta gör det svårare att upprätthålla en monogaminorm som bygger på ett slags ”antingen eller”; för vad händer om det valet inte längre är det viktigaste kring hur en bygger en intim eller romantisk relation? Att vara i en monogam relation, poängterar författarna, lämnar inget tolkningsutrymme för att betraktas som bisexuell (och pansexuell) – vilket upprätthåller en monosexuell norm. Detta är en förklaringsmodell till varför studiens deltagare vittnar om just detta – genom en monogaminorm befästs ett beroendeskap mellan sexualitet och genus, varpå genus stabiliseras. Därför är det inte osannolikt att bi- och pansexuella betraktas som exempelvis promiskuösa och/eller opålitliga.

4.1.3 Osynlighet och icke-representation

Samtliga intervjupersoner har gett uttryck för en upplevelse av icke-representation av bi- och pansexualitet; det handlar om såväl uppväxten, skolan, familjen som olika typer av medier. Denna icke-representation tar sig delvis uttryck i en heteronorm som inte lämnar tolkningsutrymme för andra typer av sexualiteter än heterosexualitet. Bim berättar exempelvis; *”Jag har aldrig någonsin fått lära mig hur det är att ha en relation med något annat än en man.”*. Sylvia berättar att *”i vissa sammanhang är heteronormen så stark att andra sexualiteter inte ens kommer på tal”*, och vidare:

Jag har ju under hela min uppväxt och tonårstid haft familj och vänner som frågar om jag har en pojkvän, och då blir det liksom, ”Nej, och jag har ingen flickvän heller”.

Det framkommer också hos flera av intervjupersonerna att sexualundervisningen i skolan i stora mån har varit bristfällig när det kommer till att lyfta hur sexualitet kan uttryckas i

---

⁹<https://www.imdb.com/title/tt0159206/>

¹⁰Se exempelvis Pinosof, David & Haselton, Martie G. (2017). ”The Effect of the Promiscuity Stereotype on Opposition to Gay Rights”. *PLoS ONE*, vol. 17, no. 7, s. 1 – 10.

många olika praktiker, att fokus istället har legat på vad som betraktas som heterosexuellt penetrationssex. När det gäller skolan handlar det dock inte enbart om sexualundervisningen. Anna studerar till förskolelärare, och har lagt märke till hur även barnlitteratur som ska verka normbrytande eller normkritiskt fortfarande kan vara problematisk:

Det förekommer ju inte att en kan vara flytande i sin sexualitet, det pratar en inte om. En pratar om att du kan ha två mammor, men inte att din mamma kan vara med en pappa först och en annan mamma senare.

Att identifiera heteronormativa uttryck är i sig ingenting nytt inom samhällskritisk forskning, här blir det dock relevant att lyfta detta då det får konsekvenser för hur vi tolkar bi- och pansexualitet queerteoretiskt. Intervjupersonernas erfarenheter ligger i linje med hur den heterosexuella matrisen (Butler, 2007 [1990]) verkar. I samtliga ovannämnda exempel, förutom Annas, stabiliseras genus genom en reglerande, motsatsbaserad heterosexualitet. Annas observation visar på en lucka i Butlers resonemang. Butler menar på att en kulturellt konstruerad och motsatsbaserad heterosexualitet sätter diskursiva ramar för hur vi uppfattar just sexualitet, vilket i sin tur exempelvis leder till ett osynliggörande av icke-heterosexuella subjekt och praktiker. Detta kan dock inte helt och hållet förklara varför specifikt bi- och pansexualitet blir osynliggjort. Här vill jag lyfta hur Erickson-Schroth och Mitchell (2009) queerar Butlers heterosexuella matris, med vidare exempel på uttryck för mononormativitet nedan.

I rum som är uttalat HBTQ-vänliga finns det starka upplevelser av osynlighet och icke-representation; flera av intervjupersonerna vittnar om en slags ”homonorm” som reflekteras i behov av att imitera de delar av samhället där heterosexualiteten utgör en norm. Noomi exemplifierar:

Det kan väl vara lite såhär, ”Vi är precis som alla straighta, vi har bara annat attraktionsmönster, men vi är exakt som er och jag ska skaffa mig en liten villa, jag ska bara göra det med min lilla fru istället.” Det blir lite mindre queert, och mindre hotfullt.

Sylvia berättar om hur hen ibland kan känna sig alienerad på Pride-sammanhang, att det ”*känns som att den viktigaste frågan en ska diskutera blir vita, medelklass, homosexuella mäns rätt till surrogatmoderskap*”. Luna berättar om hur hon, som bisexuell, känner sig bitvis exkluderad i vissa lesbiska rum eftersom hon också attraheras av män. Hon verkar tycka att

det är problematiskt i dessa sammanhang att lesbiskhet uppfattas som *en* särskild praktik eller position:

Jag tror inte att det är deras mening att utesluta, utan de använder ju ordet lesbisk, för att ja... det är ju de dem vill nå ut till. Sedan så är det ju inte så att en inte *får* vara med, men...

Erickson-Schroth och Mitchell (2009) konstaterar, att på grund av den maktdimension som följer heteronormen har det funnits ett behov av att konstruera ett subjektskap i motsatsförhållande till heterosexualiteten. Detta kan vara en förklaringsmodell till varför bi- och pansexualitet osynliggörs och ibland till och med exkluderas i specifikt queera rum. Här framkommer en paradox i att dessa queera sammanhang, genom osynliggörandet av bi- och pansexualitet, stabiliserar genuspositioner (likt vad som diskuterades under rubrik 4.1.1).

Erickson-Schroth och Mitchell resonerar vidare kring hur monogaminormen upprätthåller stabila genuspositioner. Monogaminormen är central i den mononormativa motsättningen kring heterosexualitet och homosexualitet, eftersom, vad innan har konstaterats, det inte finns diskursivt eller praktiskt utrymme för monogama relationer att betraktas som bi- eller pansexuella. Därmed upprätthålls stabila genus då monogaminormen samverkar med en reglerande heterosexualitet, vilket avspeglas i hur flera intervjupersoner uppfattar HBTQ-vänliga rum. I dessa rum verkar det finnas vissa behov av att verka på den normativa heterosexualitetens villkor genom att leva monogamt, skaffa hus, barn och kanske gifta sig. Det blir, som Noomi uttrycker det, mindre *"hotfullt"*, i och med hur genuspositioner härmed stabiliseras.

Osynliggörandet av bi- och pansexualitet verkar ha haft tydliga konsekvenser för hur en själv förhåller sig till sexualitet. Sylvia berättar att det har varit svårt att hitta någon slags legitimitet i sin sexualitet; Noomi uttrycker det som att *"det går ju inte att göra någonting med någon som inte finns"*; och Dorian sammanfattar det på följande vis när hen pratar om att upptäcka sin sexuella identitet:

Det började liksom i en känsla av att, heterosexualitet, det känns inte riktigt rätt för mig. Och det som av omgivningen framställdes som det enda alternativet, homosexualitet, där kände jag också att "fast, det här känns heller inte riktigt rätt". Sedan kunde jag ju konstatera en förvirring i, att varför läggs det så stort fokus på kön i det? Jag var så förvirrad över det. /.../ Så jag kände ju mig oftast som ett stort freak när jag var yngre. I att det inte var de här kategoriseringarna det var fel på, utan det var ju jag. Att jag inte passade in. Att alla andra förstod någonting som inte jag gjorde.

Att ens sexualitet i ens omgivning dels inte syns, dels att denna osynlighet också präglas av en heteronorm, har för flera av intervjupersonerna lett till att en har haft svårt att hitta någon legitimitet i sin sexualitet; svårt att bli erkänd för den; samt vittnas det om upplevelser av att bli sedd som avvikande, *"ett freak"*. Detta visar på vikten av att, genom bi- och pansexualitet, dekonstruera oppositionen hetero/homo (i Sedgwicks termer), för att skapa fler diskursiva utrymmen för bi- och pansexuella att upptäcka sina sexualiteter och att dessa inte av omgivningen ska betraktas som normavvikande.

4.1.4 En fragmenterad position

Bland intervjupersonerna framkommer det väldigt tydligt att deras sexualiteter inte på något sätt kan betraktas som enhetliga, utan att bi- och pansexualitet snarare är fragmenterade i den meningen att dessa kan tolkas olika beroende på sammanhang. Sylvia lyfter hur *"ens sexuella läggning försvinner så fort en är i en relation"*. Hen menar på att i en monogam relation finns det inget tolkningsutrymme för att betraktas som, i hens fall, bisexuell (likt vad Erickson-Schroth och Mitchell menar på).

Anna har just nu en relation med en man. Hon berättar att hon sällan nämner vilket kön hennes partner har, just eftersom hon inte finner detta relevant. Vid ett tillfälle när hon umgicks med sina kollegor kom det på tal att hon hade en exflickvän, varpå *"alla tror att jag är i en lesbisk relation nu"*.

Detta tema framkommer inte enbart i relation till ens omgivning, det verkar också vara centralt för hur flera av intervjupersonerna definierar sin egen sexualitet. Emilia berättar exempelvis:

Jag upplever att min sexualitet är så himla situationsbunden, det beror på person och sammanhang, jag har liksom inte hittat en kategori eller ett fack som passar mig. Jag vet inte, jag har inte hittat något... eller så är det bara flytande.

Icke-binära Dorian lyfter sambandet mellan att ha en könsidentitet som inte går att definiera utifrån ett binärt könssystem, och att ha en sexualitet som inte låter sig definieras av genus:

Det är så många personer som inte inkluderas i kategoriseringar som bygger på ett binärt könssystem. Då känns det väldigt konstigt att, i och med att jag själv identifierar mig utanför det, också låta det definiera min sexualitet.

Att ha en sexualitet som beroende på sitt sammanhang kan ha olika innebörd, gör att det finns en slitning mellan att ens sexualitet betraktas som normavvikande och att den betraktas som "normal". Anna beskriver det som att kunna "*kamouflera sig*" eller att befinna sig i en slags "*gråzon*", vilket gör att en i flera sammanhang kan ha privilegier. Denna dubbla tolkning av ens sexualitet kan i sin tur leda till att en i uttalat HBTQ-vänliga rum inte betraktas som fullt välkommen. Luna beskriver det som att "*är en bi så är en inte gay nog*", Noomi pratar om "*dubbel utfrysning*" och Sylvia berättar i sin tur:

I fall jag kommer som bisexuell med en partner, alltså om jag lever i en heterosexuell relation, så är ju inte den personen välkommen. Det tycker jag känns väldigt tydligt. Det är liksom hur folk pratar och hur folk ser... vilket jag tycker är jättetråkigt.

Det går alltså inte tala om varken bi- eller pansexualitet som något vilka innehar enhetliga definitioner eller tolkningar. Här menar jag på, i Hemmings (2002) termer, att vi finner en slags bi- och pansexualitetens epistemologi. Hemmings menar på att bisexualitet bör betraktas som en position i sig, snarare än i relation till hetero- eller homosexualitet. Här kan vi se vad detta innebär rent praktiskt – att ha en sexualitet som inte kan definieras i relation till en binär, mononormativ opposition innebär att ha den fragmenterad; vad studiens deltagare visar på är att det inte går att tydligt hitta en gemensam nämnare för hur, var och när ens sexualitet definieras, eller till och med vad som definierar ens sexualitet. Här finns en enorm queer potential och därmed en viktig kritik mot Sedgwick (2008); det blir tydligt att det är av högsta vikt att lyfta bi- och pansexualitet genom en queerteoretisk analysram. Här dekonstrueras oppositionen hetero/homo i den bemärkelsen att sexualitet inte låter sig definieras av genus (jmf. Callis, 2009; Hemmings, 2002). Genom att ens sexualitet blir fragmenterad på grund av dess kontextbundna snarare än genusbundna karaktär, utmanas den monosexuella normen och därmed destabiliseras genuspositioner.

4.1.5 Behovet av trygga rum

Hur har möjligheten för intervjupersonerna sett ut när det gäller att upptäcka, uttrycka och leva ut sin sexualitet? Viljan och behovet av detta är högst individuellt, men när det gäller att finna en slags trygghet i sig själv i relation till sin sexualitet, verkar de yttre sammanhangen vara väldigt centrala. Dorian berättar om när hen tydligare började konceptualisera sin egen sexuella identitet:

Det var under gymnasiet när jag kände att jag hade börjat hitta mer trygga sammanhang, sammanhang där jag kände att jag tilläts tänka högt, diskutera och resonera kring vad kön och sexualitet verkligen innebär, utan att det möttes som det kunde göra tidigare av hån, nedsättande kommentarer och kränkningar. /.../ Jag önskar jag hade haft sammanhang där jag hade kunnat diskutera det här mer, och också att jag hade haft orden att diskutera det tidigare. Jag tror det hade kunnat bespara mig mycket självhat och negativa tankar. Just tryggheten i att kunna prata om attraktion, kärlek och sexualitet utan att det var att jag behövde outa mig som någonting konstigt.

Intervjupersonerna ger uttryck för behov att hitta sammanhang där en känner sig trygg och av omgivningen inte betraktas som avvikande. Noomi berättade om när hon talade om för sin mamma om sin sexuella läggning, varpå svaret hade varit *"Jaha, vad skönt för dig att du vet det."* vilket gjorde det hela okomplicerat; Bim tar upp vilken tur hon har haft att hon de senaste åren umgått trygga i kontexter *"där jag kunnat utforska min sexualitet. Där jag inte har behövt mötas med det."*; Emilia berättar om att det är avdramatiserat att prata om sin sexualitet med sina vänner, men att i sammanhang med exempelvis kollegor *"är det liksom som att det är någonting konstigt."*

Det finns här ett behov av trygga rum där genus och sexualitet inte verkar centralt för hur en positioneras. Därmed är dessa rum queera, eftersom ens sexualitet inte knyts an till ens genus eller vice versa. Dessa trygga rum bygger således inte på en monosexuell norm, varpå, i Hemmings termer, bi- och pansexualitet får diskursivt utrymme att definieras i sig själva. I dessa rum uppluckras därmed den heterosexuella matrisen (Butler, 2007), i och med att bi- och pansexualitet blir kulturellt begripligt. Här förefaller ens sexualitet inte vara någonting avvikande; varpå en slipper mötas med sin sexualitet, *"outas"*, eller, i Sedgwicks termer, komma ut ur garderoben.

Notera hur dessa rum ovan definieras i negativ bemärkelse; att *inte* positioneras som avvikande. Detta kan kopplas samman till bi- och pansexualitet som fragmenterade positioner, varpå trygga sammanhang inte kan förstås som någonting enhetligt. Detta ligger i linje med hur exempelvis Gonen (2013) identifierar pansexualitet som en slags anti-identitet. Det som förenar behoven av trygga rum för bi- och pansexuella kvinnor och icke-binära i studien är att dessa sammanhang *inte* definieras utifrån genus och sexualitet. Här handlar det om att skapa diskursiva utrymmen som, på grund av hur just bi- och pansexualitet kan förstås som fragmenterade, leder till en slags situerad trygghet bortom mononormativitet – snarare än ett enskilt tryggt rum.

Däremot finns här en paradox; det verkar också vara viktigt för studiens deltagare att ha personer eller representationer i sin omgivning en kan identifiera sig med – det vill säga, att trygga rum också definieras i en positiv bemärkelse. Sylvia lyfter vikten av ett igenkännande, som hen upplever kommer från personer som har erfarenheter av att vara attraherad av mer än ett kön, eller att ha genus frikopplat från sin sexualitet. Hen berättar om ett sammanhang där flertalet i rummet identifierade sig som bi- eller pansexuella:

Det var jätteskönt eftersom det blev en norm att en exempelvis frågar ”träffar du någon särskild just nu?”, istället för att få frågan om en träffar en kille.

Bim i sin tur berättade om första gången hon såg serien *The L-Word*¹¹, om hur viktigt det var att kunna leva in sig i en värld en kunde identifiera sig med, ”för att senare kunna leva ut det överhuvudtaget”. Hemifrån har Luna varit uppvuxen med många uttryck för homo- och bifobi, med föräldrar som bland annat har kallat normavvikande sexualiteter för ”äckliga”. För henne har relationer till specifikt queera personer därför varit viktigt:

Jag kunde först börja öppna upp mig om min sexualitet när jag började på universitetet där jag fick queera vänner. Det var liksom icke-binära, transpersoner... och det var liksom att en kände, fan, här hör jag hemma.

Samtidigt som det finns behov av sammanhang där genus och sexualitet dels frikopplas från varandra, dels från ens person, finns det också ett behov hos några av intervjupersonerna av att kunna identifiera sig med andra personer som på något sätt identifierar sig som queer. På så vis minimeras känslan av att vara ensam eller avvikande, genom att knyta vissa sexualitets- eller genuspositioner till varandra eller till vissa personer. Vad kan vi hitta för förklaringsmodell bakom denna paradox?

Det här blir ett problem för queerteorin och hur denna ontologiskt förhåller sig till identitets- och subjektskonstruktioner. För queerteorin och dess poststrukturalistiska utgångspunkt är det centralt att destabilisera, snarare än stabilisera, genus och sexualitet – varpå den lesbiska feminismens ontologi snarare har någonting att erbjuda. Rich (1996 [1980]) kollektiverar begreppen *kvinna* och *lesbisk* – vilket, utifrån poststrukturalistiska antaganden, är problematiskt på flera sätt – men det som gör detta intressant i det här fallet handlar om det subversiva i detta, att det handlar om att förenas i ett politiskt motstånd mot

---

¹¹<https://www.imdb.com/title/tt0859351/>

heterosexualiteten och därmed patriarkatet. I studien har jag varken lyft specifikt kvinnor eller specifikt lesbiska; men genom identifikation med subjekt som positionerar sig på ett liknande sätt i termer av genus och sexualitet, leder detta till paradoxen att dessa trygga rum just *inte* definieras efter dessa grundvalar.

4.2 Genus och relationsgränser

4.2.1 Genusskillnader i intima/romantiska relationer och dejting

I samtal med intervjupersonerna om att dejta eller ingå intima/romantiska relationer framkommer det skillnader i interaktion och relationsdynamik med genus som grundval. De personer som jag har intervjuat som identifierar sig som kvinnor och/eller blir läst som kvinna, vittnar om svårigheter att dejta icke-män när det kommer till det första närmandet. Intervjupersonerna ger bland annat en heteronorm som förklaring till detta, att det inte är något som sker per automatik. Noomi beskriver det som att en, i interaktioner med icke-män, aktivt behöver leta efter en tanke att det *skulle kunna* finnas något intimt i dessa situationer. Luna menar också på att "*det krävs mer engagemang i ens kontakt med tjejer*". På samma sätt som denna heteronorm gör det svårare att närma sig icke-män, gör den att det blir lättare att närma sig män. Anna berättar om när hon är ute på klubb:

Med män finns det oftast en väldigt förutsägbar tidsplan eller vad en säger, med kvinnor finns det inte det, upplever jag i alla fall. Om jag är ute på klubben och drar hem en snubbe, då vet jag att jag kommer få ligga ikväll. Jag har nog inte samma självsäkerhet med kvinnor.

Liknande berättelser är väldigt återkommande. Bim nämner hur det blir "*knullig stämning*" i heterosexuella sammanhang; Noomi pratar om hur "*heterointeraktionen sker mer intuitivt, det finns en mycket enklare mall för hur en ska göra, liksom en spelplan*"; Luna berättar att "*en vet vad män är ute efter, det är the easy way*"; Emilia berättar hur det finns "*superförväntningar på vem som ska göra vad i en heterorelation, med icke-män är det inte alls lika självklart*".

En annan svårighet i att närma sig icke-män, enligt vad som framkommer i intervjuerna, är att en verkar ha mer respekt för icke-mäns känslor¹². På samma sätt som respekt gör det

---

¹²Här framkommer alltså att ordet *svårighet* inte ska tolkas i entydig negativ bemärkelse.

svårare att närma sig icke-män, verkar också icke-respekt göra det lättare att närma sig män.

Bim berättar:

Det är som att... relationer med andra personer än män bygger på någonting annat. Det grundas på ett intresse av den personen. Jag kanske generaliserar, men det är inte som att en bara tänker att "dig vill jag ligga med". /.../ Relationer med icke-män grundas på helt andra premisser, och det kan göra en lite mer osäker. Och jag har också mer respekt för icke-mäns känslor. /.../ Med män kan jag tillåta mig själv att bete mig lite odrägligt, typ... att spela på deras känslor.

Luna berättar:

En har mer respekt för tjejer. För hur än ser det så har ju män alltid makten, på många plan. Det är sällan en känner att en har full kontroll när en är med en man. Och då har en ju inga problem att vara svinig mot män, en kan ju liksom behandla de på sätt som jag aldrig hade fått för mig att göra mot en kvinna. Men det kanske leder till att det inte blir lika mycket sex med kvinnor. En har mer respekt när en träffar en kvinna och en ovilja att göra henne obekväma.

Citaten ovan illustrerar något återkommande; att hos studiens deltagare verkar det finnas en högre grad respekt för andra icke-män jämfört med män. Det visar sig i hur intervjupersonerna exempelvis inte vill bete sig "odrägligt", "spela på deras känslor" och uttryck för en ovilja att göra "kvinnor" obekväma. Förklaringen till detta verkar ligga i att en, om än på olika sätt, delar erfarenheten av att vara underordnad i relation till män. Detta framkommer tydligt i citaten ovan, och Emilia beskriver det i sin tur som att en "har det icke-normativa gemensamt", och att en därmed kan kommunicera mer öppet och få ett jämlikare utbyte i samvaro med icke-män. Att vara i en underordnad position tenderar här skapa vissa förutsättningar för respekt och förståelse för andra som också befinner sig i en underordnad position, samt underlätta kommunikationen icke-män sinsemellan.

När relationer väl utvecklats framkommer det dock hos flera av intervjupersonerna att fördjupade relationer med icke-män eller AFAB-personer¹³ verkar vara att föredra. Sylvia anser att hen känner sig mer avslappnad med icke-män än män, att hen kan vara mer sig själv; Noomi, som för tillfället har en relation med en transman, konstaterar att "Det är ju lättare att prata känslor och relationer med folk som har övat på det."; Emilia beskriver de, i hennes ord, heterosexuella förhållandena hon har varit i som tidskrävande; Dorian dejtade helst "andra queera jävlar" en kan dela sin världssyn med. Om en har varit i en relation som utifrån

---

¹³Assigned female at birth.

betraktas som heterosexuell, finns det flera erfarenheter av män som inte är ”*straight forward*” (Anna), att män kan tendera att vara avståndstagande i sitt känsloliv och därmed också ha svårigheter att visa en slags känslomässig förståelse för de som de har ingått en relation med. Att det finns genusskillnader i hur känslor hanteras och kommuniceras är i sig ingenting nytt¹⁴, vad som är intressant i det här fallet är snarare själva *maktdimensionen* och dess betydelse för hur en förhåller sig till sina relationer.

Rich (1996 [1980]) menar på att kvinnors homosexuella begär och praktiker verkar emancipatoriskt då detta frigör dem från ett tvång (den institutionaliserade heterosexualiteten) att ingå intima/romantiska relationer med män; på så vis blir kvinnor inte längre bundna till sina förtryckare. Därmed, menar Rich, finns det en politisk dimension i sexualitet. Här finns en central poäng som jag vill lyfta i relation till vad flera av denna studies deltagare vittnar om.

Heteronormen är ständigt återkommande och präglar vilka förutsättningar som finns för att ingå intima/romantiska relationer, och sätter också gränser för på vilka sätt intima/romantiska relationer utvecklas; det är lättare att ingå relationer som utifrån betraktas som heterosexuella. Dock, i och med att den institutionaliserade heterosexualiteten bär på en oundviklig maktdimension i termer av genus, ter sig det finnas ett omvänt förhållande när intima/romantiska relationer väl har utvecklats.

Relationer icke-män sinsemellan tenderar att bygga på respekt som grund, enligt vad stora delar av materialet visar på. Det verkar finnas en tydligare gemensam förståelse och kommunikativ öppenhet som ställs i motsättning till på vilka premisser en antas ingå intima/romantiska relationer på. Respekt, förståelse och kommunikation hamnar alltså i ett underordnat antagonistiskt förhållande till intimitet/romantik, samtidigt som det verkar vara centralt när icke-män bygger relationer till varandra, oavsett hur dessa relationer ser ut (om de är vänskapliga eller intima/romantiska). Detta är mycket intressant att sätta i relation till hur heterosexualitet, monosexualitet och monogami betraktas som norm, som i sin tur bygger på maktrelationer i termer av genus och sexualitet. Som vi ska se nedan tenderar det att få konsekvenser för vad som betraktas som viktigt i de relationer en ingår i.

---

¹⁴Se exempelvis Arlie Hoschields teorier om emotionellt arbete.

4.2.2 Att sudda ut relationsgränser

Att inte låta sin sexualitet vara beroende av genus verkar för flera av intervjupersonerna ha ett samband med ett mer öppet förhållningssätt till sina relationer. Noomi berättar om hennes val att leva flersamt:

För mig hänger det ihop litegrann med min bisexualitet. När jag möter nya människor vill jag förhålla mig öppet till vilken relation jag ska få till dem, och inte autopilot-göra relationer utifrån vad som förväntas. /.../ Den romantiska och sexuella parrelationen värderas så himla mycket högre än andra relationer. För mig är det eftersträvansvärt att ha ett ohierarkiskt förhållningssätt till mina relationer, och det tror jag hade varit svårare som monosexuell.

Som vi kunde se under rubrik 4.1.2 visar intervjupersonerna på erfarenheter av att ens sexualitet kan uppfattas göra en promiskuös, opålitlig och mer benägen att vara otrogen. Detta har, som vi har sett, en teoretisk förklaringsmodell – att denna patologisering av bi- och pansexualitet fyller en funktion för att upprätthålla stabila genuspositioner. Samtidigt lyfter flera av intervjupersonerna på en vilja eller ett behov av att sudda ut gränser mellan olika typer av relationer i samband när de berättar om erfarenheter kopplade till sin sexualitet. Här handlar det om ett erövrande av subjektskap, varpå det är själva *monogaminormen* som framstår som problemet; utan en mononormativ förväntan på att vara monogam i sina romantiska relationer, så kan inte bi- och pansexuella framställas som översexuella, opålitliga och otrogna. Emilia berättar:

Det ska vara okej att ha relationer där nästa steg inte behöver vara att vi gifter oss. Att det är väl fint om vi kan ha emotionella band för att det betyder någonting, att vi är vad vi nu är. Att gränsen mellan en vänskapsrelation och en kärleksrelation inte är så skarp som den ser ut utifrån.

Som vi kunde se under rubrik 4.2.1 finns ett upplevt motsatsförhållande mellan *respekt, förståelse och kommunikation* och *intimitet/romantik*. Det första verkar främst vara knutet till vänskapsband, varpå det finns avståndstaganden gentemot relationer som bygger på monogami, heterosexualitet och uppvärderingen av romantik. Emilia uttryckte det som att ”*En kanske borde ha mer sex med sina vänner.*”; Dorian berättar om hur hen

/.../ har haft mycket sexuella relationer med vänner, det tycker jag är soft. En känner varandra och känner sig trygg med varandra.

Här finns alltså ett behov av att skapa trygga relationer, där en litar på och respekterar varandra. Möjligheter till detta begränsas av, i Richs termer, en institutionaliserad heterosexualitet. Att dekonstruera relationsgränser förefaller därför vara nödvändigt för att skapa ett diskursivt utrymme för att luckra upp vad som definierar relationer och på vilka premisser relationer ingås. Om genus inte, vilket Sedgwick, såväl som Hemmings och Callis, hävdar, definierar sexualitet och begär – definierar genus inte heller andra typer av relationer. Om det finns, som materialet gör uttryck för, ett antagonistiskt förhållande mellan *respekt, förståelse och kommunikation* och *intimitet/romantik* där normen för den senare typen av relationer bygger på ett ömsesidigt förhållande mellan genus och sexualitet, kan heller inte genus definiera andra typer av relationer – varpå relationsgränser uppluckras.

Att lyfta vänskap i relation till intima/romantiska relationer innebär ett avståndstagande från den institutionaliserade heterosexualiteten och hur denna samverkar med mononormativitet; vilket i sin tur utmanar monogaminormen och stabila genuspositioner. Respekt, förståelse och kommunikation, vilket verkar vara förknippat med just vänskapsrelationer, förefaller därför inneha en subversiv potential. Detta syns också genom materialet, eftersom respekt, förståelse och kommunikation bland personer som befinner sig i en underordnad genusposition tenderar att ha en ömsesidighet som riktas i sidled, snarare än uppåt; just för att denna ömsesidighet försvåras av maktrelationer.

4.3 En queer nytolkning av lesbisk feminism

Såväl det insamlade materialet som tidigare forskning på bi- och pansexualitet visar på behovet av att dekonstruera den mononormativa oppositionen hetero/homo, där den förra överordnas. Således skapas fler diskursiva utrymmen för att upptäcka, göra uttryck för och leva ut sin sexualitet. Genom intervjupersonernas berättelser framkommer att denna dekonstruktion innebär att utmana den monogama normen för hur relationer organiseras. Därmed överskrids den motsättning som framkommer mellan intimitet/romantik och vänskap, där den förra överordnas. Det vill säga, när genus ej determinerar premisserna för en relation, skapas fler förutsättningar för att bygga intima/romantiska relationer på samma grunder som vänskapliga; på respekt, förståelse och kommunikation snarare än den ojämlikhet som institutionaliserad heterosexualitet innebär. Den institutionaliserade heterosexualiteten bygger just på en mononormativ motsättning mellan vänskap och intimitet/romantik, vilket också upprätthåller en monogaminorm. Genom en dekonstruktion av denna norm kring hur

relationer bör organiseras, motverkas de maktdimensioner i termer av genus som intima/romantiska relationer verkar bygga på. Därför kan det verka emancipatoriskt att lyfta bi- och pansexualitet hos kvinnor och icke-binära. I och med att detta innebär att genus inte determinerar relationer, utmanas stabila genuspositioner – varvid queerteori och lesbisk feminism kan mötas.

Faktum kvarstår dock att queerteorin och den lesbiska feminismen bygger på olika ontologier, vilket diskuterades i Teori-avsnittet. Här blir den kritiska realismens kritik mot queerteorins epistemologiska fokus relevant; att denna upprätthåller en motsättning mellan verkligheten i sig och hur vi diskursivt uppfattar denna. Genom analysen av materialet har jag här sökt visa på problematiken i detta – den queerteoretiska ingången hjälper oss att visa på hur vi kan skapa fler diskursiva utrymmen för att lyfta bi- och pansexualitet; den lesbiska feminismen hjälper oss att förstå vad detta kan innebära för maktrelationer i praktiken.

5. Avslutning

Centrala teman vilka är återkommande gällande erfarenheter av bi- och pansexualitet bland intervjupersonerna berör dels att inte bli tagen på allvar för sin sexualitet; att riskera betraktas som promiskuös och opålitlig; samt att bli osynliggjord i sin sexualitet i såväl heteronormativa som queera rum, och därmed få svårare att hitta legitimitet för denna. Vi kan också se att bi- och pansexualitet kan förstås som fragmenterade positioner där sexualiteten i högre grad är situationsbunden än genusbunden. Slutligen framkommer ett behov av trygga rum för att kunna upptäcka, göra uttryck för och leva ut sin sexualitet.

Genom dessa erfarenheter framkommer vikten av att lyfta bi- och pansexualitet utifrån ett queerteoretiskt perspektiv. Utifrån Butler (2007) och Sedgwick (2008) kan vi se att flera av dessa erfarenheter ligger i linje med hur den heterosexuella matrisen och oppositionen hetero/homo verkar. Här blir det dock tydligt att dessa queerteoretiska kanon inte är tillräckliga; av materialet framkommer vikten av att lyfta bi- och pansexualitet *i sig* snarare än enbart i relation till hetero- eller homosexualitet. Därmed får vi tydligare förståelse dels för bi- och pansexualiteternas fragmenterade karaktär samt den monosexuella normen som begränsar det praktiska och diskursiva tolkningsutrymmet för bi- och pansexualitet. Erfarenheterna ska således ses som uttryck för såväl mono- som heteronormativitet och ligger därmed i linje med vad tidigare forskning också identifierat kring ämnet.

I materialet framkommer det vissa skillnader i hur en förhåller sig till män respektive icke-män när det gäller dejting och relationer. På grund av heteronormen blir det svårare att ingå relationer som utifrån betraktas som icke-heterosexuella; samtidigt verkar relationer mellan icke-män i högre grad bygga på respekt, förståelse och kommunikation. Detta förefaller i sin tur vara i ett underordnat antagonistiskt förhållande till vilka premisser en antas bygga intima/romantiska relationer på. Detta ligger i linje med den oundvikliga maktdimension som institutionaliserad heterosexualitet (Rich, 1996) innebär, där genus förefaller ha väldigt stor betydelse för hur relationer utformas.

Flera av intervjupersonerna uttrycker också behov av att sudda ut relationsgränser när de pratar om dejting och intimitet/romantik kopplat till sina sexualiteter. Här finns det ett samband med behovet av trygga rum och relationer, vilket i sin tur begränsas av den institutionaliserade heterosexualiteten. På grund av den antagonism som ligger till grund för premisserna gällande olika typer av relationer framkommer här vikten av att lyfta bi- och pansexualitet hos kvinnor och icke-binära; således får vi fler verktyg för förståelse kring vad

som händer när genus inte längre definierar relationer. Det vill säga, att det skapas fler förutsättningar för att bygga relationer baserade på respekt, förståelse och kommunikation.

Hur kan då queerteori och lesbisk feminism mötas genom materialet? Vi ser att det finns ett behov av att skapa trygga rum bortom en genus- och sexualitetsbinär. Dessa rum kan i sin tur inte vara enhetliga utan fragmenterade. Vi kan inte skapa ett enskilt sammanhang för bi- och pansexuella, eftersom det leder till att genus och sexualitet blir ömsesidigt konstituerande – bi- och pansexualitet bygger just på att sexualitet *inte* låter sig definieras av ett enskilt genus. Vad som är återkommande i materialet är snarare att befinna sig i en gråzon, att kunna kamouflera sig, att i vissa sammanhang ha privilegier och andra inte, att sexualiteten är mer situationsbaserad. Här handlar det snarare om att skapa fler diskursiva utrymmen – att luckra upp den monosexuella normen.

Vi skapar sådana utrymmen dels genom att dekonstruera monogaminormen. Monogaminormen bygger på en mononormativ föreställning om två oppositionella genus och sexualiteter. Att vara bi- eller pansexuell innebär därmed att riskera betraktas som opålitlig och översexuell, även om en lever i en monogam relation. Monogaminormen bygger i sin tur på en motsättning mellan intimitet/romantik och vänskap, där relationer som karakteriseras av det förra överordnas och betraktas som viktigare. Relationen till ens *enda* kärlekspartner betraktas alltså som viktigast. Således måste vi också dekonstruera motsättningen mellan intimitet/romantik och vänskap.

Att vara i en underordnad position tenderar att skapa förutsättningar för respekt och förståelse inför andra som också befinner sig i en underordnad position, vilket intervjupersonerna ger uttryck för. Samtidigt ger intervjupersonerna uttryck för att respekt, förståelse och kommunikation i första hand tolkas vänskapligt snarare än intimt/romantiskt. I och med att intimitet/romantik i sin tur bygger på den institutionaliserade heterosexualiteten, finns här en oundviklig maktdimension i termer av genus. Uttryck för makt och uttryck för respekt, förståelse och kommunikation verkar därmed vara uteslutande gentemot varandra. Detta gör det svårare för bi/pansexuella icke-män att ingå intima/romantiska relationer med andra icke-män, särskilt om relationerna utifrån betraktas som icke-heterosexuella – och därmed det omvända förhållandet när intima/romantiska relationer väl ingåtts. Detta framkommer som centralt bland intervjupersonerna.

Genom att dekonstruera den mononormativa motsättningen mellan intimitet/romantik och vänskap skapar vi mer utrymme för att bygga relationer baserade på ömsesidig respekt, förståelse och kommunikation. Vänskap och intimitet/romantik bör följaktligen inte betraktas som ömsesidigt uteslutande. Detta torde verka emancipatoriskt för bi- och pansexuella

kvinnor och icke-binära, i och med att dessa genus kan positioneras i underordning i relation till män, och att dessa sexualitetspositioner kan betraktas som fragmenterade. Här möjliggörs ett möte mellan lesbisk feminism och queerteori genom det material studien utgår ifrån.

Således vill jag bekräfta studiens hypotes; att bi- och pansexualitet som positioner hos kvinnor och icke-binära har en potential att ge fler teoretiska verktyg till emancipation från patriarkatet. Här synliggörs behovet av att undersöka vidare vilka effekter dekonstruktioner av sexualitets- och genusoppositioner kan ha för ett feministiskt, politiskt projekt; med särskilt fokus på att dekonstruera motsättningen mellan vänskap och intimitet/romantik och vidare undersöka hur respekt, kommunikation och förståelse kan inneha en subversiv potential.

6. Referenser

- Bhavnani, Kum-Kum (1993). "Tracing the Contours: Feminist Research and Feminist Objectivity". *Women's Studies International Forum*, vol. 16, no. 2, s. 95 – 104.
- Butler, Judith (2007 [1990]). *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos.
- Callis, April S. (2009). "Playing with Butler and Foucault: Bisexuality and Queer Theory". *Journal of Bisexuality*, vol. 9, s. 213 – 233.
- Erickson-Scroth, Laura & Mitchell, Jennifer (2009). "Queering Queer Theory, or why Bisexuality matters". *Journal of Bisexuality*, vol. 9, s. 297 – 315.
- Gonel, Ayisigi Hale (2013). "Pansexual Identification in Online Communities: Employing a Collaborative Queer Method to Study Pansexuality". *Graduate Journal of Social Science*, vol 10, no. 1, s. 36 – 59.
- Gunnarsson, Lena (2011). "A Defence of the Category 'Women'". *Feminist Theory*, vol. 21, no. 1, s. 23 – 37.
- Hekman, Susan (2008). "Constructing the Ballast: an Ontology for Feminism". I Alaimo, Stacy & Hekman, Susan (red.). *Material Feminisms*. Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press, s. 85 – 119.
- Hemmings, Clare (2002). *Bisexual Spaces: A Geography of Sexuality and Gender*. New York: Routledge.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3:e uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Madison, Soyini D. (2005). *Critical Ethnography: Method, Ethics and Performance*. Thousand Oaks, Kalifornien: Sage Publications.
- Monro, Surya; Hines, Sally & Osborne, Antony (2017). "Is Bisexuality Invisible? A Review of Sexualities Scholarship 1970-2015". *The Sociological Review*, vol. 65, no. 4, s. 663 – 681.
- Rennstam, Jens & Wästerfors, David (2015). *Från stoff till studie: om analysarbete i kvalitativ forskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Rich, Adrienne (1996 [1980]). "Obligatorisk heterosexualitet och lesbisk existens". I Esseveld, Johanna & Larsson, Lisbeth (red.). *Kvinnopolitiska nyckeltexter*. Lund: Studentlitteratur, s. 231 – 236.
- Roberts, Tangelia S.; Horne, Sharon G. & Hoyt, William T. (2015). "Between a Gay and Straight Place: Bisexual Individuals' Experiences with Monosexism". *Journal of*

- Bisexuality*, vol. 15, s. 554 – 569.
- Rust, Paula C. Rodriguez (2000). "Bisexuality: A Contemporary Paradox for Women." *Journal of Social Issues*, vol. 56, no. 2, s. 205 – 221.
- Scherrer, Kristin S.; Kazyak, Emily & Schmitz, Rachel (2015). "Getting 'Bi' in the Family: Bisexual People's Disclosure Experiences". *Journal of Marriage and Family*, vol. 77, s. 680 – 696.
- Sedgwick, Eve Kosofsky (2008 [1990]). *Epistemology of the Closet*. 2:a uppl. New York: Harvester Wheatsheaf.
- Trost, Jan (2010). *Kvalitativa intervjuer*. 4:e uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed [Elektronisk resurs]*. Hämtad 2018-03-14 från <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed/>.

Bilaga 1

Lay Summary

Mitt namn är Veronica Grönlund och jag läser för tillfället den sista terminen till min kandidatutbildning i Genusvetenskap i Lund. Jag har länge brunnit för den feministiska kampen, och har varit politiskt aktiv på många sätt i flera år. Därför var det självklart för mig att det var Genusvetenskap jag skulle plugga – jag vill konstant ta åt mig och förhoppningsvis bidra med ny kunskap om hur ojämlikheter fungerar, eftersom jag tror att kunskap är ett viktigt hjälpmedel för politisk frigörelse.

I min kandidatuppsats kommer jag skriva om erfarenheter av bi- och pansexualitet hos kvinnor och icke-binära – hur en definierar sin sexualitet, förhåller sig till sin sexualitet, hur trygg en är i sin sexualitet, hur en upplever att en blivit bemött från sin omgivning, dejting, relationer och så vidare.

Jag söker alltså bi- och pansexuella kvinnor och icke-binära att intervjua till mitt arbete. Det är endast detta som är urvalskriterierna, då jag har en hypotes om att många erfarenheter och teman som diskuteras kommer vara gemensamma. Det gäller ett möte på ungefär en timme. Anonymitet garanteras i projektet genom falska namn. Samtliga intervjupersoner får ta del av projektet när det är klart.

Bilaga 2

Intervjuguide

Frågorna som anges i intervjuguiden ska i huvudsak ses som exempel på återkommande stödfrågor som lyftes under intervjuerna. Fokus har främst legat på att under intervjuerna fånga upp de teman som intervjun är strukturerad efter. Som nämndes i Metod-avsnittet reviderades stödfrågorna under intervjuernas gång, därför ska dessa inte betraktas som statistiska utan beror i högsta grad på hur samtalen med studiens deltagare utvecklades.

Introduktion

- Hur kommer det sig att du vill delta i studien? Vad har du för förväntningar?
- Vilken pseudonym önskar du att jag använder i arbetet?
- Berätta lite om dig själv. Vart kommer du ifrån, hur gammal är du, vad har du för intressen? Pronomen?
- Tycker du det är viktigt att prata om sexualitet? Varför/varför inte?

Erfarenheter och definitioner – övergripande

- Definierar du din läggning på något sätt? Hur i så fall? Om inte, varför inte?
- Vad skulle du säga är skillnaden mellan bi- och pansexualitet? Känner du att det finns ett behov av att dela upp begreppen? Varför/varför inte?
- Känner du att du kan göra uttryck för din sexualitet så mycket som du vill?
- Hur såg ditt sexuella uppvaknande ut? Vilka tankar präglades den processen av?
- Känner du att du kan leva ut sin sexualitet så mycket som du vill?
- Har du haft en komma ut-process? Hur såg den ut i så fall? / Hur stor del av din omgivning känner till din sexuella läggning? Hur har det mottagits? Om du inte berättat för någon – vad tror du det beror på?

Normer, representation, politik

- Brukar du gå i Pride-paraden? Hur upplever du det?
- Har du någon gång varit engagerad i HBTQ-rörelsen? Hur upplevde du det i så fall? Vilka frågor lyfts? Hur ser representationen ut?

- HBTQ-rörelsen är, precis som vilket sammanhang som helst, inte fri från normer. Vilka normer upplever du präglar dessa rum? Hur ”bör” en vara för att passa in? Varför tror du att det är så?
- Anser du att det finns några specifika fördomar eller stereotyper om bi/pansexuella? Om ja – hur ser dessa ut? Tycker du det är bra/dåligt? Varför?
- Vilka representationer av bi- och pansexuella tycker du är synligast i media? Varför tror du att det är så? Ser du några skillnader i termer av genus? I såfall hur?
- Vad anser du att representation har för roll i hur vi bemöter bi- och pansexuella?
- Vilken typ av gemenskap känner du till andra personer som har liknande erfarenheter av sin sexuella läggning? Finns det någon gemenskap? Hur ser den ut i så fall?

Dejting och relationer

- Hur ser din dejtinghistoria ut? (Exempelvis: Har du dejtat både män och icke-män? Har du dejtat bara män? Har du enbart dejtat kvinnor och/eller icke-binära? Har du inte dejtat alls? Har du dejtat mycket? Är det framförallt korta relationer? Långvariga relationer? Har du haft både emotionella och fysiska relationer? Osv.)
- Vilka typer av personer dejtar du helst?
- Om du har haft långvarig/a relation/er, berätta mer om den/dem.
- Att ragga på någon; det sexuella spelet.
- Hur har relationsdynamiken sett ut i de relationer du har haft (oavsett hur en definierar relationer)? (Om en har haft intima/romantiska relationer)
- Om du har dejtat personer av olika kön, har du märkt av någon skillnad i hur du blir bemött av din omgivning? Hur i så fall?

Avslutning

- Är det något mer du vill berätta? Är det någonting du hade förväntat dig att vi skulle pratat om som vi inte gjort?
- Är det några andra teman än de som vi tagit upp som är relevanta för ämnet? Berätta i så fall vad du tänker kring det.